

психолози, религиоведи, философи, социолози, педагози и други са длъжници както пред циганското, така и пред останалото население на страната. Крайно време е те да преодолеят апатията си към циганоложките проблеми в нашата народностна и национална история, да се заемат със системни, многоаспектни и задълбочени изследвания на ромската природа и душевност, на ромския бит и традиции, стереотипи и привички. Още повече, че опитът ни да вървим към един по-демократичен път на изграждане на съвременния ни обществен живот изисква съобразяването и с позициите и възможностите на циганите в условията на новофомиращите се ориентири на начин на живот.

Третата причина за пластичността и мобилността на ромите засяга мястото на историческата памет в битността на съвременните цигани. Ако по-горе се визираше степента на наличие на представа за тази памет и поуки от историята, то тук се акцентира на особеностите на актуалното проявление на историческата памет в душевността и изявите на нашите роми.

По силата на историческата си съдба циганите са били заставяни да мислят най-вече за физическото си оцеляване. А това означава, че в тях е формирана и функционира особена нагласа и дори своеобразен пиетет преди всичко към ставащото, реалното, настоящето, моментното. Тоест, у циганите традицията е да се мисли преди всичко за днешния ден, а не за миналото и особено пък за бъдещето. **Всекидневността** - това е истинското и всепоглъщащо царство на ромите. За циганите не е изгодно да се ровят в жаравата на миналото, защото то е крайно нерадостно и малко поучително. За тях в много отношения е безсмислено да мислят за бъдещето, защото то е крайно неопределено при наличните обществено-исторически обстоятелства, които и в наше време ги държат в "дъното" на социалната йерархия.

Тоест, **в историческото си оцеляване и движение "рулетката" на живота е въвличала и тласкала постоянно циганите в една или друга посока, мятала ги е насам и натам, но почти никога нагоре в йерархията на обществената структура.** При такова присъствие на циганите върху "сцената" на живота и историята естествено е у тях да се